

Den sociale arv i Danmark

Stor og stigende forskel på den sociale arv mellem kommunerne

Der er stor forskel på, hvor mange af de børn, der vokser op i ufaglærte hjem, som selv får en uddannelse som unge og dermed bryder den sociale arv. Mens blot 20 procent af de børn, der er vokset op i ufaglærte hjem i Rudersdal Kommune, ikke selv får en uddannelse, så er det over 45 procent af børn fra ufaglærte hjem i Albertslund, som ikke selv får en uddannelse. Forskellen mellem top- og bundkommunerne er steget siden 1990.

af Chefanalytiker **Jonas Schytz Juul**

27. september 2011

Analysens hovedkonklusioner

- Blandt de kommuner, hvor den største andel af de unge fra ufaglærte hjem får en uddannelse, er det omkring 20-25 pct. af de unge fra ufaglærte hjem, som står tilbage uden uddannelse. Blandt de kommuner, hvor den mindste andel af de unge fra ufaglærte hjem får en uddannelse, er andelen næsten dobbelt så stor.
- De kommuner, hvor flest bryder den sociale arv, er de nordsjællandske kommuner samt en række vestjyske kommuner. Helt i top ligger Rudersdal, Hørsholm og Gentofte, hvor flest bryder den sociale arv, og herefter kommer Billund og Ringkøbing-Skjern.
- Helt i bund ligger en række københavnske vestegnskommuner, hvor omkring 45 pct. af de unge fra ufaglærte hjem ikke får en uddannelse. Ud over vestegnskommunerne ligger også Københavns Kommune og Lolland blandt de dårligst placerede.

Kontakt

Chefanalytiker

Jonas Schytz Juul

Tlf. 33 55 77 22

Mobil 30 29 11 07

jsj@ae.dk

Kommunikationsmedarbejder

Mikkel Harboe

Tlf. 33 55 77 28

Mobil 28 36 87 50

mh@ae.dk

Stor forskel mellem kommunerne i evnen til at bryde den sociale arv

Sammenligner man de danske kommuner, er der stor forskel på hvor stor en del af de unge, der formår at bryde den sociale arv. I denne analyse er dette målt ved at se på, hvor mange af de unge, der vokser op med ufaglærte forældre, som også selv bliver ufaglærte. Konkret er der målt på de unges uddannelsesniveau som 25-29-årig, og det er koblet med oplysninger om uddannelsesniveau og bopæl for forældrene. Kun de unge, som ikke er i gang med en uddannelse, eller som ikke har gennemført en uddannelse ud over folkeskolen, tæller med som ufaglærte.

I tabel 1 vises de 15 kommuner, hvor den mindste del af de unge fra ufaglærte hjem selv er ufaglærte som 25-29-årige. Af tabellen ses det, at Rudersdal topper listen – her er det blot 20,5 pct. af de 25-29-årige fra ufaglærte hjem, der hverken har en uddannelse eller er i gang med en. Herefter følger to andre nordsjællandske kommuner, Hørsholm og Gentofte, hvor 22-23 pct. af de unge fra ufaglærte hjem ikke selv har fået en uddannelse. Lige efter kommer to vestjyske kommuner, Billund og Ringkøbing-Skjern, hvor under ¼ af de unge fra ufaglærte hjem står uden uddannelse eller uden at være i gang med en uddannelse som 25-29-årige.

Tabel 1. Top 15 kommuner: Andel fra ufaglærte hjem, der ikke har en uddannelse

Kommune	Andel i pct.
Rudersdal	20,5
Hørsholm	22,0
Gentofte	23,2
Billund	23,8
Ringkøbing-Skjern	24,4
Lyngby-Taarbæk	24,7
Lemvig	24,8
Lejre	25,6
Hedensted	26,1
Allerød	26,1
Thisted	26,2
Middelfart	26,3
Egedal	26,9
Bornholm	27,3
Struer	27,5

Anm: Se metodebeskrivelse i boks 1.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

I tabel 2 vises de 15 kommuner, hvor der er færrest af de unge fra ufaglærte hjem, som formår at bryde den sociale arv. I toppen af den liste ligger de tre københavnske vestegnskommuner Albertslund, Brøndby og Ishøj, hvor omkring 45 pct. af de unge fra ufaglærte hjem heller ikke selv har en uddannelse eller er i gang med en som 25-29-årig. Det er omkring dobbelt så høj en andel som i Rudersdal og Hørsholm, hvor den største andel af de unge fra ufaglærte hjem har formået at bryde den sociale arv.

Lige efter disse tre kommuner kommer København og Frederiksberg, efterfulgt af endnu en københavnsk forstadskommune, Høje-Taastrup.

Det er også værd at bemærke, at blot 3 af de 15 kommuner, hvor færrest bryder den sociale arv, ligger vest for Storebælt.

Tabel 2. Bund 15 kommuner: Andel fra ufaglærte hjem, der ikke har en uddannelse

Kommune	Andel i pct.
Albertslund	45,5
Brøndby	45,3
Ishøj	43,7
København	43,3
Frederiksberg	42,7
Høje-Taastrup	41,4
Lolland	40,5
Ballerup	39,7
Århus	38,9
Fredensborg	38,1
Horsens	37,9
Herlev	37,7
Fredericia	37,7
Helsingør	36,9
Stevns	36,9

Anm: Se metodebeskrivelse i boks 1.

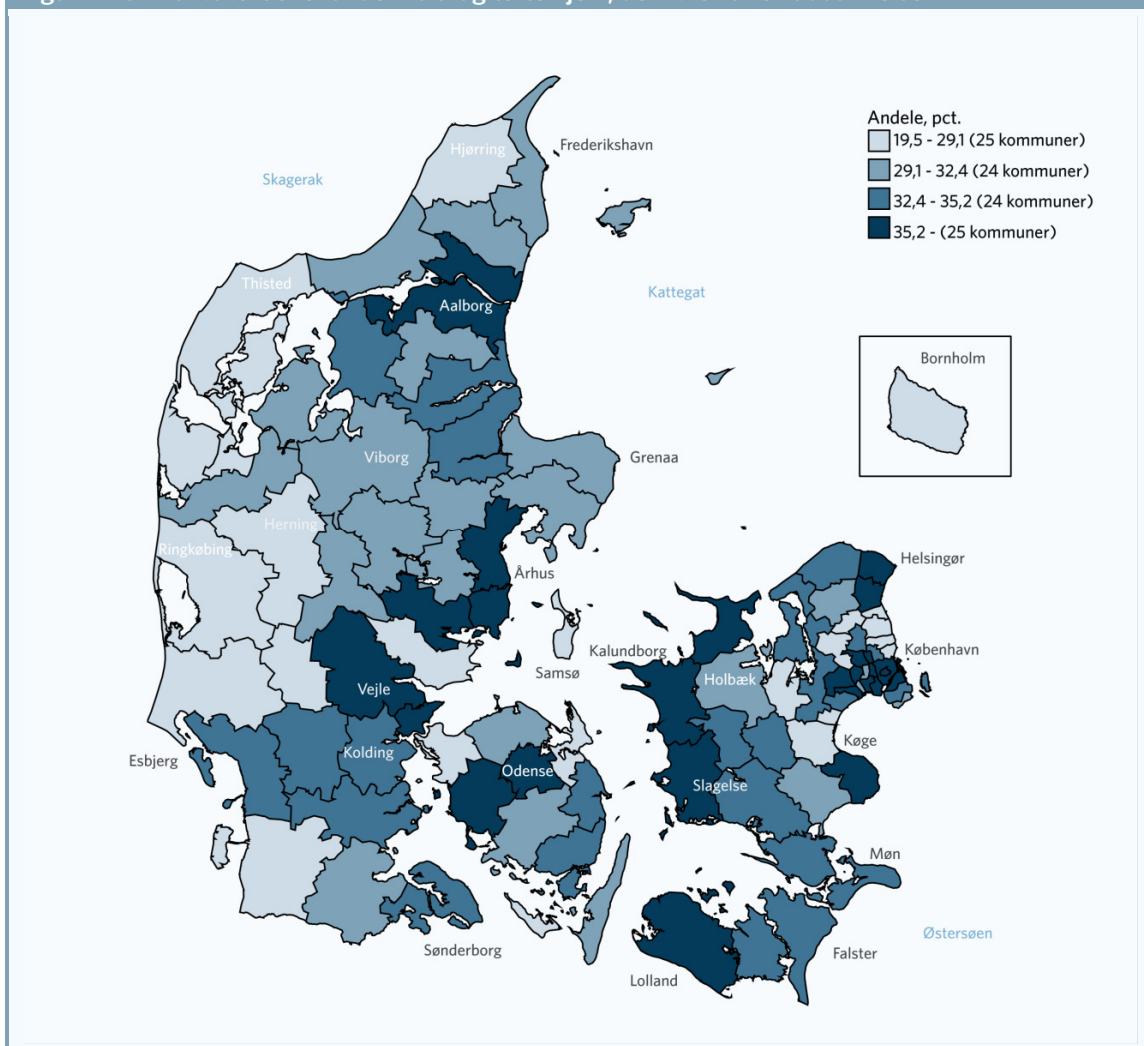
Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

I figur 1 er forskellen i andelen af unge fra ufaglærte hjem, som selv får en uddannelse, eller er i gang med en, vist på et danmarkskort. Der viser sig et billede af tre typer kommuner, hvor mange unge fra ufaglærte hjem ikke formår at bryde den sociale arv og selv få en uddannelse:

1. De københavnske vestegnskommuner
2. Storbyerne: København, Odense, Århus og Aalborg
3. Vestsjællandske kommuner: Odsherred, Kalundborg og Slagelse samt Lolland

Omvendt er der mange af de vestjyske kommuner, hvor relativt mange af de unge fra ufaglærte hjem selv får en uddannelse. Ringkøbing-Skjern, Herning, Billund og Varde ligger således alle blandt den fjerdedel af de danske kommuner, hvor den største andel af de unge fra ufaglærte hjem får en uddannelse.

Figur 1. Danmarkskort over andel fra ufaglærte hjem, der ikke har en uddannelse

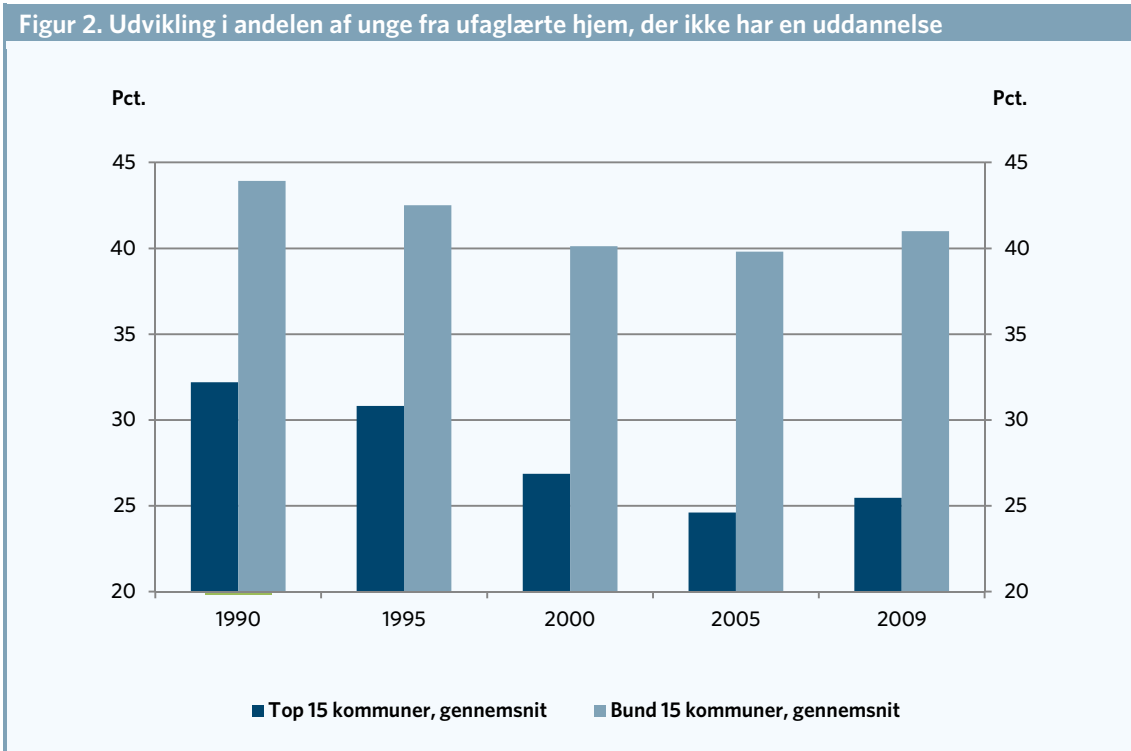
Anm: Se metodebeskrivelse i boks 1.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Stigende forskelle mellem top og bund kommuner

For at belyse udviklingen i forskellen mellem top- og bund-kommunerne kan man se på udviklingen for gennemsnittet af hhv. top og bund 15. For de 15 kommuner i tabel 1, hvor den største andel af de unge brød den sociale arv, er der i gennemsnit 25,5 pct. af de unge fra ufaglærte hjem, som selv står uden uddannelse som 25-29-årig i 2009. For de 15 kommuner i tabel 2, hvor færrest selv fik en uddannelse, er gennemsnittet 41 pct. i 2009.

Ser man på udviklingen i disse to gennemsnitstal, så var der blandt de dårligste kommuner i 1990 44 pct. af de unge fra ufaglærte hjem, som ikke selv fik en uddannelse. Dette tal faldt til omkring 40 pct. i 2000, men er så steget lidt igen frem mod 2009. For de 15 bedste kommuner lå gennemsnittet på 32 pct. i 1990, og det tal faldt til knap 25 pct. i 2005, hvorefter der igen har været en lille stigning.

Udviklingen i andelen af de unge fra ufaglærte hjem, som selv står uden uddannelse for hhv. top og bund 15 kommuner, er vist i figur 2.

Anm: "Top 15 kommuner" og "Bund 15 kommuner" er i hele perioden de samme kommuner svarende til de kommuner der optræder i tabel 1 og tabel 2. Gennemsnittet for disse kommuner er et vejlet gennemsnit. Se også boks 1.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Den mest markante udvikling er, at forskellen mellem top- og bund-kommunerne er blevet større i perioden. Dette er illustreret i tabel 3, hvor forskellen mellem top og bund fremgår. Som det ses af tabellen, var der i 1990 36 pct. flere af de unge fra "Bund 15-kommunerne", som ikke selv fik en uddannelse sammenholdt med "Top 15-kommunerne". I 2009 var denne forskel vokset til 61 pct. Eller sagt på en anden måde, så var der i 1990 godt 1/3 flere af de unge fra ufaglærte hjem i bund-kommunerne, som selv stod uden uddannelse, end det var tilfældet i top-kommunerne. I 2009 er det næsten 2/3 flere af de unge fra bund-kommunerne, som står uden uddannelse, sammenlignet med unge fra top-kommunerne.

Tabel 3. Udvikling i andelen af unge fra ufaglærte hjem, der ikke har en uddannelse

	1990	1995	2000	2005	2009
	Pct.				
Top 15 kommuner, gennemsnit	32,2	30,8	26,9	24,6	25,5
Bund 15 kommuner, gennemsnit	43,9	42,5	40,1	39,8	41,0
Forskel	36,4	38,0	49,4	61,7	61,0

Anm: "Top 15-kommuner" og "Bund 15-kommuner" er i hele perioden de samme kommuner svarende til de kommuner, der optræder i tabel 1 og tabel 2. Gennemsnittet for disse kommuner er et vejlet gennemsnit. Se også boks 1.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.

Analysen illustrerer, at der er stor forskel på, hvor mange unge, der formår at bryde den sociale arv, i landets forskellige kommuner. En af forklaringerne på den store forskel kan naturligvis ligge i sammensætningen af de ufaglærte forældre. Der kan være en tendens til, at de ufaglærte, der bor i fx Rudersdal, er de ufaglærte, som klarer sig bedst, og derfor er der flere af deres børn, der får en uddannelse.

En anden forklaring er også påvirkningen fra det område, man vokser op i. Mens fx den københavnske vestegn og Lolland er præget af, at der bor relativt mange fattige, arbejdsløsheden er høj, og der er mange uden uddannelse, så er omgivelserne helt anderledes for børn i fx Rudersdal og Hørsholm. De omgivelser, børn møder i hverdagen – klassekammerater, voksne rollemodeller, andelen af "svage" elever i skolen osv. – er i høj grad med til at påvirke det enkelte barn. Med et samfund, som efterhånden bliver mere og mere opdelt – med Udkantsdanmark og belastede byområder på den ene side, og velstående nordsjællandske kommuner på den anden side – er der grund til at frygte, at det fremover blot bliver endnu sværere for børn i belastede områder at bryde den sociale arv. Det gør det ekstra bekymrende, at fattigdommen og børnefattigdommen er steget voldsomt netop på vestegnen, i ghettoområderne og i Udkantsdanmark.

Boks 1. Metode

I analysen er der for hvert år set på årgangen af de 25-29-årige og deres uddannelsesniveau. Den 25-29-åriges uddannelsesniveau er opgjort som det højeste niveau af fuldførte uddannelser og igangværende uddannelser. Dvs. har man fx som 25-årig gennemført gymnasiet og er i gang med en videregående uddannelse, så er det den igangværende videregående uddannelse, der er afgørende.

Uddannelsesoplysningerne for de 25-29-årige er koblet med oplysninger om forældrenes uddannelsesbaggrund og bopæl ti år tidligere. Unge, der er indvandret til Danmark efter det 15. leveår, er ikke taget med i analysen. For forældrene er oplysningen for den forælder med den højest fuldførte uddannelse taget med. Dvs. har moren en længere uddannelse end faren, så er det morens uddannelsesbaggrund, der tages med. Og omvendt. Hvis der ikke er oplysninger om nogle af forældrenes uddannelsesniveau, er de ikke taget med i analysen.

Bilag

Bilagstabel. Andel fra ufaglærte hjem, der ikke har en uddannelse

Kommune	Andel der er ufaglærte	
Rudersdal	20,5	Favrskov 30,8
Hørsholm	22,0	Vallensbæk 30,9
Gentofte	23,2	Viborg 30,9
Billund	23,8	Silkeborg 30,9
Ringkøbing-Skjern	24,4	Langeland 31,3
Lyngby-Taarbæk	24,7	Holbæk 31,5
Lemvig	24,8	Rebild 31,5
Lejre	25,6	Jammerbugt 31,6
Hedensted	26,1	Ikast-Brande 31,7
Allerød	26,1	Faaborg-Midtfyn 31,8
Thisted	26,2	Glostrup 31,9
Middelfart	26,3	Dragør 32,0
Egedal	26,9	Norddjurs 32,2
Bornholm	27,3	Faxe 32,3
Struer	27,5	Vordingborg 32,5
Herning	27,6	Vesthimmerlands 32,5
Morsø	27,8	Guldborgsund 32,9
Tønder	28,0	Randers 33,0
Varde	28,0	Ringsted 33,1
Solrød	28,1	Tårnby 33,1
Køge	28,7	Esbjerg 33,1
Hjørring	28,9	Svendborg 33,2
Kerteminde	29,0	Mariagerfjord 33,3
Syddjurs	29,1	Sorø 33,3
Brønderslev	29,4	Frederikssund 33,6
Skanderborg	29,6	Roskilde 33,7
Holstebro	29,7	Gladsaxe 33,8
Aabenraa	30,0	Nyborg 33,8
Hillerød	30,3	Sønderborg 34,3
Skive	30,4	Furesø 34,4
Nordfyns	30,6	Greve 34,4
Frederikshavn	30,7	Gribskov 34,6
		Halsnæs 34,6
		Vejen 34,6
		Haderslev 34,6
		Kolding 34,6
		Næstved 35,1
		Odsherred 35,2
		Hvidovre 35,4
		Vejle 35,4
		Aalborg 35,8
		Assens 36,2
		Odde 36,2
		Odense 36,4
		Rødovre 36,7
		Slagelse 36,8
		Kalundborg 36,8
		Stevns 36,9
		Helsingør 36,9
		Fredericia 37,7
		Herlev 37,7
		Horsens 37,9
		Fredensborg 38,1
		Århus 38,9
		Ballerup 39,7
		Lolland 40,5
		Høje-Taastrup 41,4
		Frederiksberg 42,7
		København 43,3
		Ishøj 43,7
		Brøndby 45,3
		Albertslund 45,5

Anm: Se metodebeskrivelse i boks 1.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre.